

STORT JUBILEUMSNUMMER. KSP 25 ÅR!

Du håller i din hand ett ovanligt nummer av *ksp-nytt*. Dess innehåll spänner över 25, ja 30 år. Så länge har vår förening funnits och varit aktiv i samhällsbyggandet och den sociala utvecklingen.

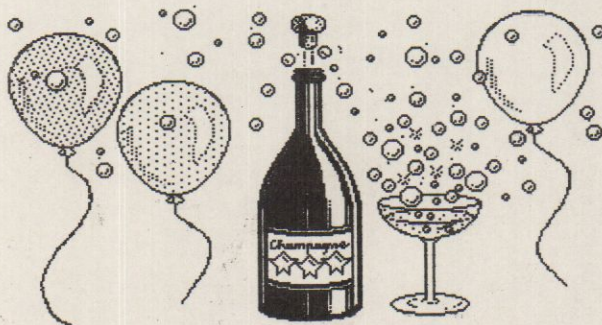
Tidningen inleds med lite fakta och fortsätter sedan med en exposé från sextiotalets födslotid via sjuttiotalets brytningstid och åttiotalets nyorientering till en spegling av framtidens KSP, samhällsplanering och statistik!

Vi tittar sedan på några typiska KSP-företeelser, som årskonferenserna och arbetsgrupperna. Några andra teman, som data, FoB, årsböcker samt en återblick på *ksp-nytt*s innehåll har också en given plats.

Allt har inte kunnat tas med, men förhoppningen är att kunna ge en känsla av det breda spektrum av verksamheter, kunnande och engagemang som finns i denna unika förening!

KSP är unikt!

Ett varmt tack till alla medlemmar och särskilt till medarbetarna i jubileumsnumret från *ksp-nytt*s redaktion!

Litet faktauppslag

Vår förening har alltså funnits i 25 år (egentligen 30). KSP har den hetat sedan 1978. På det här uppslaget återfinns litet statistikinformation

Ordförandena:

1966-1970	Alvar Westman, Göteborg
1970-1980	Björn Bosaeus, Uppsala
1980-1984	Bo Peterson, Malmö
1985-1986	Gösta Sedelius, Göteborg
1987-1990	Lars Malmborg, Kalmar
1991-	Staffan Johansson, Jönköping

Minsta ordförande kommun: Kalmar

Minsta årskonferenskommun: Hudiksvall

Styrelsen:

Representanter från 47 kommuner genom åren

Meste manlige styrelsemedlem: Bo Peterson

Mesta kvinnliga styrelsemedlem: Monika Yngvesson

Första kvinnliga styrelsemedlem överhuvud taget: Eva

Karsten, Lund, som 1965 invaldes i styrelsen i

Statistiska föreningens kommunala sektion

Första kvinnliga styrelsemedlem i KSP: Ann Ydrén

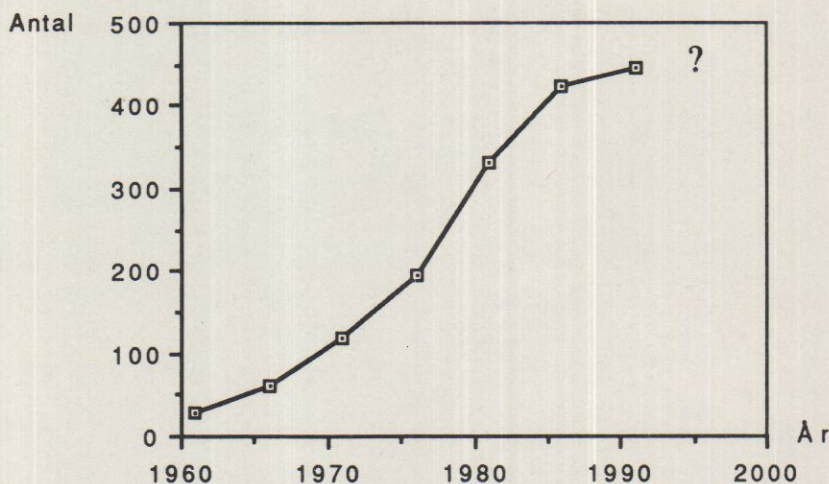
Minsta styrelsekommun: Eksjö

KRUT - KSP:s rådgivande utskott, fd

styrelsemedlemmar att tillkallas vid behov

Medlemmarna:

- * År 1961 fanns ca 30 medlemmar från 9 kommuner.
- * 1966 - vid KSF:s bildande - hade antalet vuxit till 59 st från 13 kommuner.
- * 1978 - namnbyte till KSP - hade föreningen 220 medlemmar, representerande 35 kommuner.
- * Nu 1991 - finns 446 medlemmar från 175 kommuner och 265 arbetsställen
- * 140 av medlemmarna är kvinnor

Ur den sk Gill-gruppens material - KSP:s medlemsenkät

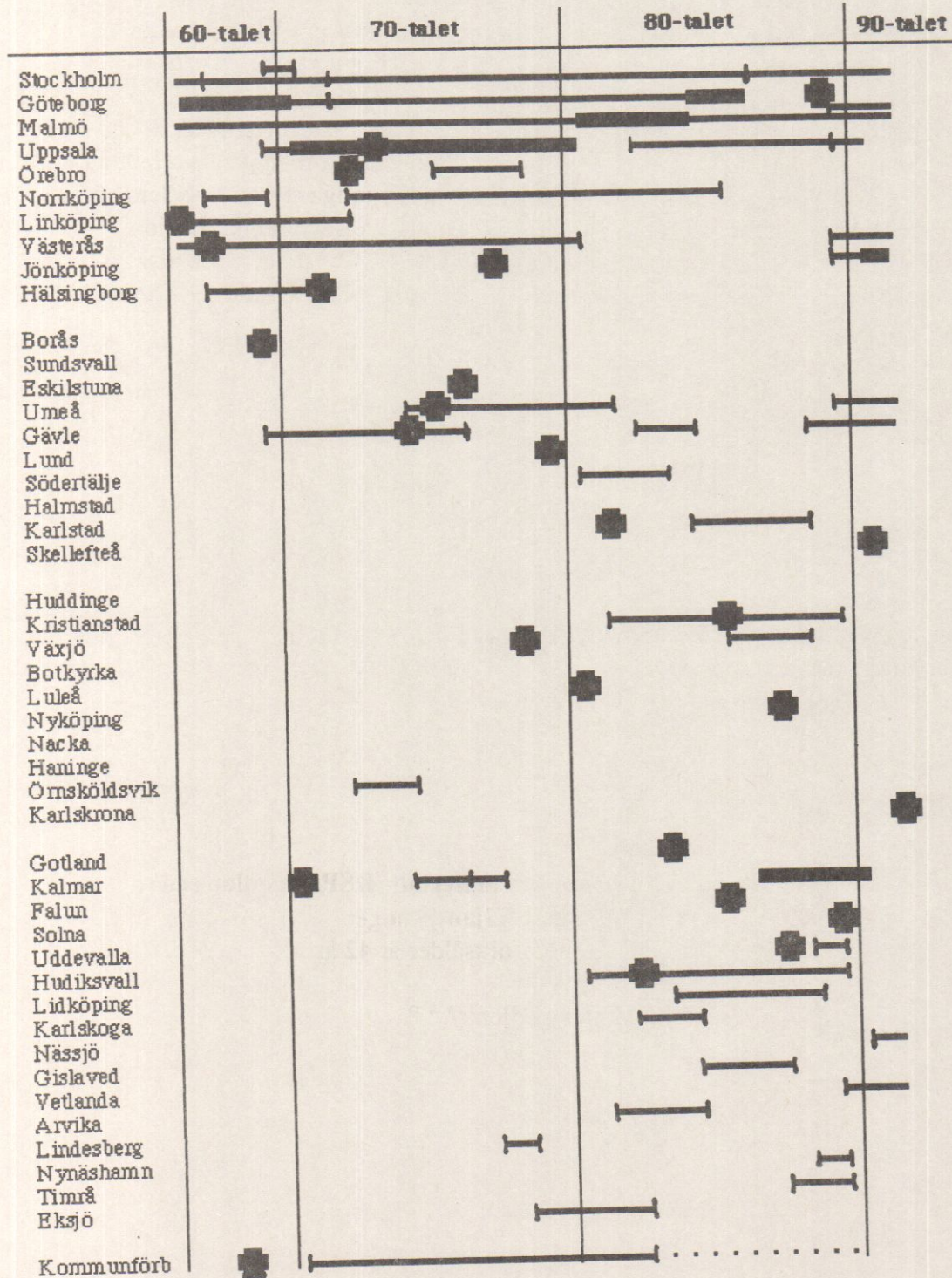
1988 - kan bland annat följande anges:

- * medlemmarnas genomsnittsålder är 42 år
- * 70 % är män
- * genomsnittligt antal medlemsår: 8
- * En tredjedel har varit medlemmar i högst 4 år
- * 87 % är anställda i kommuner, de flesta inom kommunstyrelseförvaltningar
- * Man arbetat i genomsnitt 13 år inom sitt fackområde
- * 30 % har varit på 1 à 2 årskonferenser; 27 % på minst 5
- * De flesta medlemmarna är från större kommuner
- * 17 % av medlemmarna är aktiva i arbetsgrupper, de flesta från större kommuner

Kombinationsdiagram

Vid årskonferensen i Skellefteå visade avgående ordförande Lars Malmberg nedanstående sinnrika diagram, fast i färg och på overhead, förstås. Denna rekonstruktion kan inte på långa vägar ge originalet rättvisa, men följande läsanvisning kan hjälpa till:

- * Först kommer de 30 största kommunerna i rad och sedan de övriga i storleksordning
- * Tunnare linjer anger att resp kommun innehaft styrelsemedlem
- * Tjockare linje d:o ordförande
- * Cirkel är årskonferensort

Bengt Nilsson minns:

Det var så här det började...

Kallelse

En sedan länge närd tanke på bildandet av en kommunalstatistisk sektion inom statistiska föreningen bör numera kunna förverkligas, sedan ytterligare ett antal städer (bl.a. Malmö, Hälsingborg och Borås) beslutat anlita statistisk expertis för sina utredningsarbeten.

Ett lämpligt tillfälle att dryfta saken erbjuder statistiska föreningens 60-årsjubileum den 6 instundande oktober. Undertecknad vill i detta syfte kalla till ett möte med samtliga för ändamålet intresserade. Mötet har utsatts att äga rum på statistiska kontorets direktörsrum, Skattehuset (Götgatan 74), 4 tr, fredagen den 6 oktober kl.11. Efter överläggningen torde gemensam lunch kunna intagas före statistiska föreningens sammankomst kl.14.30.

Stockholms stads statistiska kontor den 25 september 1961

Ivar Öman

Det var alltså den 6 oktober 1961 som vi samlades i skattehuset på Södermalm i Stockholm, där Stockholms stads statistiska kontor då hade sina lokaler. Vi skulle bilda en kommunalstatistisk sektion av Statistiska föreningen. Jag fick min första tjänsteresa efter att ha arbetat i Malmö stad drygt en månad. Första klass tåg med sovvagn, det var ju man ju inte van vid. Stockholms stad bjöd på lunch på restaurang Tegnér. Senare på kvällen var det jubileumsfest med Statistiska föreningen som fyllde 60 år. Nog minns man den dagen. Tur för mig att min chef var upptagen med sammanträde hos landshövdingen. På så sätt blev jag en av stiftarna av det som senare blev KSF och KSP.

Det hade funnits statistiska kontor i några städer i Sverige en längre tid. I Stockholm bildades kontoret 1905 och i Göteborg 1918. Norrköping fick sin första statistiker 1938 och Linköping 1949. I Malmö fanns ett förslag redan

1912 att det skulle bildas ett statistiskt kontor. Men även då hade staden bristande resurser. Det dröjde till 1961 innan frågan togs upp igen. Malmö stad anställde då två aktuarier som skulle arbeta med utredningar och statistiska frågor. Även i Hälsingborg och Borås anställdes statistiker/utredare detta år.

Med så många städer med statistisk expertis ansåg man att det var dags att få en sammanslutning för att behandla gemensamma frågor. Samarbetet om Större-städerprogrammet vid 1960 års folk- och bostadsräkning var en bidragande orsak. Initiativet kom från Östergötland, från Arne Jörnstedt i Norrköping och Samuel Bergbäck i Linköping, vilka var med vid bildandet av sektionen. Stockholmskontoret var företräd av fem personer med direktören Ivar Öman i spetsen. Göteborgskontoret representerades av Kurt Hugosson, nu chef för Svensk Bilprovning. Sten Kristoferson från Hälsing-

borg skulle egentligen också varit med vid bildandet men var förhindrad på grund av militärtjänst.

Ur protokollet från sammanträdet kan man läsa följande om sektionens arbetsuppgifter:

...Ifråga om denna sektionens arbetsuppgifter anfördes, att en sådan sektion borde dels verka för en i görligaste mån likartad uppställning av de kommunala statistiska årsböckerna, dels utgöra ett kontaktorgan för de kommunala statistiska kontoren gentemot de statistikproducerande statliga ämbetsverken, främst statistiska centralbyrån, dels sammanföra kommunalstatistikerna till gemensamma överläggningar rörande metoder m.m. ifråga om det kommunala statistiska utredningsarbetet.

Vid mötet beslöts att sektionen skulle sammanträda minst en gång om året. Det första årsammanträdet hölls i Stockholm i mars 1962 med 18 deltagare. I deltagarlistan finner vi tre personer som fortfarande är aktiva KSP-medlemmar (Bengt Olinder, Sten Kristoferson och undertecknad) samt tre av våra veteraner (Alvar Westman, Sixten Kellertz båda från Göteborg samt Samuel Bergbäck). Årsavgiften var en fråga som behandlades. Det konstaterades att sektionen inte torde komma att få några kostnader, som skulle kräva särskild årsavgift. Man beslöt också att tillsätta en kontaktgrupp för kontakter med de statliga ämbetsverken. Dessutom tillsattes tre arbetsgrupper för närmare penetrering

av olika aktuella frågor, nämligen för demografiska prognosfrågor, statistiska årsböcker samt ekonomisk långtidsplanering.

Konferensen 1962 varade i två dagar. Stockholmskontorets medarbetare svarade för de flesta programpunkterna. Man talade om kontorets organisation och dess publikationer samt visade maskinutrustning och bibliotek. Enligt protokollet utspann sig en livlig diskussion i anslutning till en redogörelse av Gösta Ahlberg, vår lärofader inom prognosområdet, om Stockholms framtida folkmängd och de problem som möter vid uppgörandet av en befolkningsprognos. Till överläggningarna hade också två representanter från SCB mött upp för att redovisa det aktuella läget beträffande 1960 års folk- och bostadsräkning.

§ 11 i protokollet:

På kvällen var deltagarna i årssammanträdet Stockholms stads gäster vid en middag på Piperska muren.

Sektionens årsmöten de följande åren var förlagda till Göteborg 1983, Malmö 1984, Norrköping 1985 och Linköping 1986. Cirka 20-25 kommunalstatistiker deltog vid dessa konferenser. Man var inte fler än man kunde samlas runt ett bord i kommunernas sessionssalar. Västerås, Örebro och Lund är nya städer i deltagarlistorna. Vi finner också två unga män, Bo Peterson och Gösta Sedelius, som sedan under 80-talet blir ordförande i KSP. Eva Karsten från Lund blir den första kvinnan i församlingen 1965.

Programmen vid mötena upptog till stor del redogörelser för och överläggningar kring SCB:s statistikproduktion och möjligheterna att få regionalt fördelad statistik från SCB. Vid Malmömötet redovisades hur man i de olika städerna tog fram stati-

stik för mindre områden såsom stadsdelar och kvarter. Stockholm hade då ett eget ADB-system, Göteborg gjorde hålkortsbearbetningar av folkbokföringsmaterial, medan övriga kontor gjorde manuella bearbetningar av mantalslängder och andra register. En viktig fråga vid dessa möten var också hur vi kunde bevaka våra statistikintressen vid övergången till databehandling av folkbokförings- och uppbördsregistren. Det var ju först år 1967 som vi ute i landet fick över folkbokföringen på data och därigenom också kunde få årlig befolkningsstatistik för våra nyckelkodområden. Både vid FoB 60 och Fob 65 arbetade vi med uppslag och ruta i mantalslängden som sedan stansades in på hålkort för vidare bearbetning i SCB:s "stora datamaskin".

Från kommunalstatistikernas sida påpekades vid flera årsmöten att man önskade medverkan från Svenska Stadsförbundet för att kunna påverka den statliga statistikproduktionen. Representanter från Stadsförbundet deltog också i ett par av mötena. Vid Malmömötet meddelade man att förbundet var i färd med att bygga upp sina resurser inom området och var positivt inställda till medverkan.

Vår yrkesroll var föremål för diskussion även på 60-talet. Samhällsvetarnas ställning i den kommunala organisationen nu och i framtiden var sålunda en punkt på dagordningen vid Malmömötet.

Vid Norrköpingsmötet 1965 tog man upp frågan om sektionens arbetsformer, främst förhållandet till statistiska föreningen. Man ställde då också frågan om sektionens rekryteringsbas skulle breddas så att även andra samhällsvetare i den kommunala förvaltningen än de som är verksamma i de statistiska kontoren kunde upptagas som medlemmar. Styrelsen fick i uppdrag att utreda frågorna.

Och styrelsen fann att man borde bilda en fristående kommunalstatistisk förening. Vilket vi också gjorde vid sektionens årsmöte i Linköping den 25 maj 1966. Stadgar antogs, medlemsavgiften fastställdes till 5 kronor per år och rekryteringsbasen breddades.

"Det beslöts, att tidigare medlemmar i kommunalstatistiska sektionen inom Statistiska föreningen automatiskt äger rätt till medlemskap, vilket också efter prövning av styrelsen kan beviljas hos svensk primär- och sekundärkommun, kommunblock eller regionplaneförbund anställda befattningshavare med samhällsvetenskaplig utbildning samt andra med dem i avseende på arbetsuppgifter jämställda befattningshavare."

Så gick det alltså till när KSF bildades för 25 år sedan. Men för mig är det bildandet av sektionen 1961 som är det viktiga årtalet.

Bengt Nilsson

Sixten Kellertz:

"Det ljuva 60-talet"Sixten Kellertz
- en av KSP:s
veteraner

"Clown- och pajaskonster med siffror" har våra belackare kallat vårt statistiska arbete. Förhoppningsvis är det många fler som - med all rätt - sett statistiken som samhällets febertermometer och kommunens samvete. Som alldeles särskilt behövs när det krånglar till sig i den kommunala verksamheten.

På 60-talet - när man ännu uppskattade det "starka samhället" och såg den kommunala sektorn som en viktig del av blandekonomin - fick kommunerna allt fler och svår- bemästrade uppgifter. Ekonomin hamnade i fokus och successivt aktualiserades frågor om livskvalitet och miljöhot.

Då blev det naturligt att politiker och myndigheter krävde statistisk hjälp. Man behövde fakta, statistisk analys och information, utredningar och - framför allt - prognoser. Man såg positivt på samhällsvetarna som kunliga medhjälpare. 60-talets kommunplanerare fick nya och effektiva arbetsredskap. Bl a tog SCB intryck av den nya tidens krav. En hel del officiell statistik togs fram betydligt snabbare än tidigare. Naturligtvis till båtnad för aktualiteten. Riksstatistiken bröts ned på regioner och enskilda kommuner och kom dessutom att omfatta viktiga nya områden. Kommunerna gick in för att uppdelas i interna statistikredovisning på mindre kommunområden. Viktigt när det t ex gällde de på 60-talet allt vanligare socio-ekonomiska frågorna.

Jag vill påstå att 60-talets utveckling gav kommunplanerarna/statistikerna en gynnsam marknad och bättre möjligheter att belysa och analysera kommunal struktur och utvecklingstendens. Hur utnyttjade vi då de nya och gynnsamma förutsättningarna? Eftersom man bör ha siktet inställt högt är jag fräck nog att säga så här: Vi

borde ha kunnat förnya och effektivisera oss betydligt bättre än vad som skedde. Men när vi organisatoriskt hamnade i den gamla kommunala grottekvarnen lades en "byråkratisk hand" över de spirande nya idéerna. Den "juridiska traditionen" hämmade öppenhet, naturlighet och livfullhet. Både när det gällde utredningar och föredragningar inför politikerna. "Objektivitetsspöket" hade en avkylande och skrämmande inverkan.

Vi planerare/statistiker har vår givna "umgängeskrets". Kommunpolitikerna, invånarna, massmedia, forskare. Vi bör visa oss från olika sidor gentemot de här kategorierna. När det gäller politikerna vet vi sedan länge att de som regel är föga intresserade av planering på lång sikt. De är taktiker och kortsiktiga, inte strategier/ideologer och långsiktiga. På 60-talet hade det varit hög tid för planerarna att "provocera" politikerna till att ändra attityd. Tvinga politikerna att ideologiskt prioritera dels fördelningar i nuläget, dels målsättningar på lång sikt. Men vi har undvikit att ställa problemen på sin spets, att ge politikerna olika konkreta alternativ att välja emellan. Både i närliggande frågor och på sikt. Planerarna har låtit sig inramas i "den svenska modellens samförstånds-ideologi". Kanske ännu mer i den nostalgiska kommunala samförståndsandan. För "kommunens väl"! Tillspetsning av frågeställningar och alternativa framtidsvägar har liksom inte hört till god ton. Har haft bismak av "politik" i ämbetsmannautövningen!

Planerarna har inte kommit i kontakt med *kommuninvånarna*. Vår "kanslisvenska" passar inte till sådan kommunikation. Och vi har en känsla av att information utåt regelmässigt ska filtreras genom (topp)politikerna! Visst är det märkligt att så väldigt få pålästa planerare/statistiker skriver egna artiklar och inlägg i tidningarna!

Vår relation till massmedierna borde ha varit åtskilligt effektivare. Fruktbärande samarbete med tidningar, radio-TV förekommer sällan. På 60-talet hade vi också mycket dåliga kontakter med universiteten och med den tidens "forskare". Som inte nämnvärt intresserade sig för kommunernas "mikroproblem". Vi å vår sida förstod tämligen dåligt vetenskaparnas "teoretiserande".

60-talet blev kulmen på efterkrigstidens välfärdssamhälle med den "svenska modellen", blandekonomin och reformpolitiken i högsätet. Det kom en ny tid på 70-talet. Som fortsatte på 80-talet och går vidare fram emot sekelskiftet. Vi kommunplanerare modell 60 trodde oss vara långsiktplanerare - kanske rent av något av visionärer. Vad hade vi då att "tipsa om" i slutet av 60-talet? Om "paradigmskifte", dator-, informations- och kunskapssamhället, det professionella och positiva samhället, TV-(grävar-) samhället, om krisernas och dramatikens och MARKNADSEKONOMINS samhälle?

Låt det här bli en avslutning i form av en retorisk fråga! Det är nog mest skonsamt så för oss statistiker/planerare! Därför att vi var så tysta - som vanligt så finkänsliga och "objektiva". Anade vi överhuvud taget någonting väsentligt om det här? Och en väsentlig fråga: Ville politikerna där upp i toppen veta om något revolutionärt nytt? Vad skulle de i så fall ha gjort? Om man framför allt ville värna om det "kommunala samförståndet" och annat sådant!

Sixten Kellertz

Björn Bosaeus analyserar 70-talet:

FRÅN KOMMUNAL- STATISTIKER TILL KOMMUNALPLANERARE

Bakgrunden till detta inlägg är att jag var föreningens ordförande under perioden 1970-1980. Det var de lyckliga åren då samhällsplanering och -planerare var "inne" och alla våra prognoskurvor pekade uppåt (i varje fall i början).

Planeringsoptimismen präglade inte bara samhället som helhet utan också vår förening. Under 1970-talet mångdubblades vårt medlemsantal samtidigt som en klar förskjutning skedde från den tidigare statistikerövervikten till en majoritet av planeringssekreterare, främst i mindre kommuner. Det tog sig också uttryck i att föreningens namn 1978 ändrades från Svenska Kommunalstatistiska Föreningen (KSF) till Föreningen för Kommunal Statistik och Planering (KSP) efter att olika mindre lyckade varianter avförts.

Kommunalstatistikernas omvandling till kommunplanerare (visserligen en regel med måga undantag, särskilt i de större kommunerna) innebar att statistikproducenten till stor del kom att sammanfalla med statistik användaren, åtminstone på samhällsplaneringens område. Kommunalstatistikerna i äldre tappning hade tre givna roller, som statistikproducent, som statistikanalytiker, som prognosmakare. Den sistnämnda rollen legitimerade ofta de två förstnämnda i kommunalmännens ögon. Samtidigt utgjorde den ett minfält, där det gällde att förklara vad en prognos egentligen stod för, dvs dess begränsningar.

Med början under 1970-talet standardiserades emellertid prog-

nosmaskineriet. Inom kommunerna upprättades regelmässigt Gemensamma Planeringsförutsättningar (GPF) och SCB övergick till att leverera kundanpassade statistikpaket. Därmed var också grunden lagd för den kommunala scenariotekniken, som tog sina första stapplande steg under denna tid. Med alla dessa byggbitar på plats låg fältet öppet för upprättandet av utvecklingsplaner och kommunprogram, en verksamhet som låg ovanligt bra till för vår utbildnings- och kunskapsprofil.

Kommunplaneringens tidsperspektiv ändrades drastiskt under denna period. De äldre av oss minns den formella och långsiktiga säkerhet som präglade 60-talets samhällsplanering. Den då i allmänhet som självklar förutsatta betydande folkökningen projicerades framåt stundom en halv mansålder och utplacerades mycket bestämt och detaljerat i företrädesvis nya stadsdelar.

Tankegången var att en viss stadsdel vid en viss framtida tidpunkt skulle ha en viss bestämd folkmängd som en viss bestämd serviceutrustning samt viss bestämd trafikvolym och -sammansättning. Vad man i verkligheten sysslade med var att ställa upp en kombination av var för sig tämligen osannolika sannolikheter. Med den ambitiöst samhällstillvända synen på medborgarnas förmodade livsmönster som då förhärskade borde stadsdelen egentligen endast kunna fungera i "bingosituationer" då allt stämde. I regel fungerade stadsdelen i alla fall men för det mesta annorlunda än man tänkt sig.

Björn Bosaeus - en av Krut-gubbarna

Ioch med 70-talets baksmälla efter oljekriserna greps beslutsfattarna av närmast panisk skräck för de långa perspektiven. Om man tidigare talat om en anläggningsekonomisk livslängd som en lämplig planeringsperiod var man nu raskt nere i långtidsbudgetens femårsperiod som den maximala. Dilemmat löste sig så småningom genom att man började skilja mellan en kortare programplaneringsperiod, maximalt 10 år, och en längre perspektivplaneringsperiod, ytterligare 20 år framåt i tiden. Den förra omfattade då försörjningsprogram, verksamhetsplaner, strategisk ekonomisk planering och fysiska detaljplaner, den senare mestadels alternativa scenarionframskrivningar av översiktsplanekaraktär.

70-talet var också en brytningstid när det äldre planeringens föremål, vilken människotyp man planerade för. Ännu på 60-talet utgick samhällsplaneringen från servicerikedomen som det centrala temat. Ju större en stadsdel eller tätort planerades, desto rikare och mer varierat kunde serviceutbudet byggas upp och ge upphov till ett högtstående kulturellt och kommersiellt liv i stadsdelen/orten i fråga. Planeringsföremålet var - förmodligen som en omedveten självklarhet - den unga energiska intelligenta storstadsmänniskan som både behövde och rätt kunde utnyttja storstadsdelens/storortens möjligheter. Främst bland de andliga fäderna stod le Courbusier med rötter i 20-talsoptimismen.

forts nästa sida

"Från kommunalstatistiker..." forts

I förening med nya sociologiska rön medförde den lilla enhetens politiska och opinionsmässiga genombrott under 70-talet att planeringens föremål ändrades.

Man såg nu i stället framför sig det tidsjagade hushållet där man och hustru (resp sambo) hade huset (våningen) och garaget fullt av tidskrävande prylar, med barnet på daghem och med samhällligt tryck att trots detta även under kvällstid vara borta från sitt hem - och familjeliv på vuxenut-bildning, idrott eller politisk verk-samhet.

Utsatta för ständigt ökande buller- och föroreningsimmissioner jagade vårt 70-talshushålls medlemmar via daghem, arbetsplats, affärer mm fram i de "korridorer" som stadskartan enligt Kevin Lynch (The Image of The City, 1960) innebär för den stora majoriteten stadsbor hem till en förhoppningsvis immissionsfri bostad. Med hänsyn till dess tidsmässigt ringa utnyttjandegrad karakteriserades denna senare stundom som "det uppvärmda möbelmagasinet".

Det säger sig självt att en samhällsplanering för denna trötta, påjagade, ekonomiskt åtstramad 70-talsfamilj måste utformas helt annorlunda än under det restriktionsfria 60-talet. Tidsbudgetfrågorna blev centrala för serviceförsörjningen, arbetsplatslokaliseringen och bostadsområdenas utformning.

I denna omvärld stävade vår föreningsskuta med stadig kurs mot framtiden. Vår medlemsexpansion förde med sig att vi rent allmänt släppte på det enhetliga examensinnehållet men höll desto mera på yrkesinriktningen. Vår kurs lades fast mellan kanslichefernas/administratörernas Scylla och de kommunala teknikernas Charybdis. Däremellan låg vår kungsväg.

Bilden av 70-talets KSP blir ofullständig om man inte berör årskonferenserna, vår förenings hjärtpunkt. Det gäller en glittrande rad av oförgätliga minnen i en numera drygt 20-årig traditionskedja, karakteriserad av ett massivt kunskapsinhämtande om våra kommuner parat med ett milt vansinne. Vi äldre medlemmar har sannerligen "sett Sverige med KSP". Det är naturligtvis svårt att ur mängden välja ut några typiska upplevelser. Jag tar dock risken och nämner tre, i tidsordning:

(1) En oförgätlig tredagars studieresa efter Umeåkonferensen 1975 till Västerbottensfjällen, initierad av den icke helt okände Bo Peterson, då i Malmö. Han tyckte att - när vi ännå var i Umeå och med tanke på avståndet Lund - Eslöv - vi lika gärna kunde göra en eftermiddagsutflykt till Kebnekaise;

(2) Visningen av hållristningen över Sigurd Fafnesbane utanför Eskilstuna vid årskonferensen 1976. En otrolig museiamanuens med en lika otrolig kromosomfördubblad blodtörstig schäferhund och omgiven av vargungar med facklor gav en framställning av våra förfäders umgängesformer och släktfejder som lämnade motorsågsmassakern helt i skuggan. kontrasten mot det folkhem vi diskuterat dagarna innan var helt magnifik;

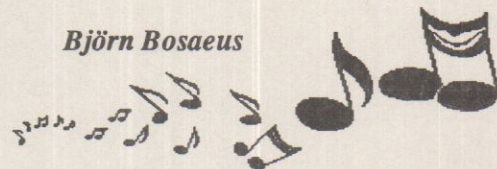
(3) Avslutningsfesten på Svaneholms slott efter Lundakonferensen 1979. Bland mycket annat lyckades en välrenommerad Lundageograf, Nils Levan, ge en djuplodande analys av Skånes pendlingsmönster i en tät källarmiljö av milt sagt uppslupna KSP:are. Det intressanta var att budskapet gick fram, pedagogikens magnifika seger över akustiken.

Så till sist, kamratskapet. För många av oss har KSP betytt mycket (ett sk understatement). Vi har fått kämpa en hel del för att få vårt yrke erkänt och uppskattat. I det arbetet har vi kunnat stödja varandra och få vänner för livet. Som gammal KSP-ord-

förande är min främsta önskan att denna speciella KSP-anda måtte fortleva, utvecklas och blomstra. Eller uttryckt på våra förfäders ädla bildningsspråk:

Vivat, crescat, floreat KSP!

Björn Bosaeus

VISOPAK

Under 70-talets slut kändes det som nödvändigt att utveckla ett eget paket i KSP-anda som kompletment till Sysspak, Bilpak, Demopak, Avipak och allt vad SCB försåg oss med.

Det blev VISOPAK som kom att täcka detta, en samling visor särskilt avpassade för den kräsne KSP:arens behov. Bland höjdare i VISOPAK förtjänar att nämnas Kommunplanören (se texten härintill) och föreningens egen kampsång (på mel Happy Days are here again):

"KSP är här igen,
med statistiken
och planeringen,
vi går i spetsen för
utvrcklingen.
KSP är här igen!"

Denna sång finns också på engelska och numera (efter nordtysklandsresan) även på tyska:

"Ka-Ess-Pe ist wieder hier
mit Eisbein, Schnapps
und etwas bier..."

Det är sannolikt att VISOPAK kommer att överleva de flesta av våra program och planer!

KOMMUNPLANÖREN

Visan om kommunplanören bör i högsta grad 70-talet till - även om den uruppfördes (om red minns rätt) vid den minnesvärda föreningsmiddagen på travbanan i Karlstad 1981. Den geniala texten står bl a Lasse Mårtensson, trubadur och då planör i Norrköping, för. Lasse stod också för framförandet med bejublad doa-kör som stöd. Texten utgör en bärande stomme i Visopak.

Melodi: Skogsflanören med Snoddas
Text: Lasse Mårtensson, Sune Bernsand, Johan Carlström, Jan Lindgren

1.
Jag är en tjänsteman
ifrån en svensk kommun nånstans
som ska försöka få den här kommunen i balans
Jobbar på kommunkanslit
med en väldigt viktig bit
fast många tycker nog att det blir bara skit
./ Jo vi tycker nog att det blir bara skit

Jag har gjort en GPF
det blev ingen lyckoträff
Och delområdesprognos
det är ganska svårt, gunås
Samt en häftig KBP
för man vill ju hänga me'
Min syftemålsättning det är att bli planör
./ Hans syftemålsättning det är att bli planör

2.
Jag är en tjänsteman
med häcken full av planeringsfrågor
men politikerna blir aldrig riktigt eld och lågor
Jag har skrivit ner på pränt
riktigt fina dokument
som jag stup i kvarten till dom översänt
./ Som han stup i kvarten till dom översänt

Men jag vill ej bli ingenjör
fast jag vet nog hur man gör
Inte heller stadskassör
fast det ger en bra dusör
Inte heller bli jurist
för det är nog väldigt trist
Och det hade mig nog knäckt
om jag blivit arkitekt
Mitt syfte är att bli en bra kommunplanör
./ Hans syfte är att bli en bra kommunplanör

3.
Jag är en tjänsteman
ifrån en svensk kommun nånstans
som för en ny och jättebra idé vill dra en lans
Jag lurar ut en bra modell
kanske redan nu ikväll
någon synnerligen okonventionell
./ Han är synnerligen okonventionell
Doa-doa, doa-doa

Jo, man tar en rajtanta
sammankallar - bla bla bla
Och beslutar - tra la la
och - hur var det nu det va
Jo visst kan man om man vill
när man bara tänker till
Ja - nog är ja' en jättebra kommunplanör

Gösta Sedelius analyserar förra decenniet:

Alla dessa dagsländor

i kommunerna på 80-talet

Sjuttioalets lönekostnadsökningar och den konjunkturöverbryggande tillväxten i den kommunala konsumtionen var huvudingredienserna i den brygd, som resulterade i rekordstora underskott i utrikeshandeln och statsbudgeten. Doktor Åsling gav frikostiga injektioner, som förlängde lidandet hos patienter i dödsryckningar. Ungefär så beskriver Feldt krisläget vid årtiondets början.

Men Rörelsens valfläsk årgång 1982 doftade som vanligt av folkhemmets trygghet. Det härsknade dock, så snart röstsammanräkningen var klar. Devalvering med sexton procent. Industridepartementets akutmottagning stängdes. Keynes kördes på porten. Reallönesänkningar. Ingen värdesäkring av pensionerna. Den tredje vägens utbudsekonomi skulle ge förtagsvinster och ny tillväxt.

Pensionärerna rasade, gräsrotterna gnydde, rosorna krigade.

Och vår kommunala värld skakades. Först sinade inkomstflödet från de juridiska personerna, sedan kom skattestoppet. Bara barn- och äldreomsorgen borde skonas. Övriga åtaganden skulle under civildepartementets glada tillrop fixas genom organisatorisk förnyelse, administrativ kreativitet, ett lättsammare förhållande mellan myndigheter och medborgare, brukarmedverkan, marknadsanpassning och variation.

Tjusiga honnørsord, men hur då? Vi funderade, provade oss fram och funderar alltjämt. Men trendframskrivningsepoken var tillända. Liksom den sociala ingenjörskonstens centralplanerade standardlösningar. Kära gamla bokstavskombinationer föll i glömska: MBL, KBP, LP och så småningom GPF. Den förestående slakten på heliga kor krävde raskare tag och andra don.

Lokala framtidsstudier ersatte UMDAC-modellen. Vi fick kommundelsnämnder för avsektorisering och fördjupad demokrati. Enkätundersökningar blev ett alternativ till partiernas tidskrävande och besvärliga fotfolkskontakter.

Budgetunderskott täcktes med resursfrigörelse. Vi tecknade exploateringsavtal och handlade med byggrätter; med bygglov, detaljplanläggning och ÖP som efterbörder - i här nämnd ordning. Bolagisering, privatisering, utförande i konkurrens åt beställande sektornämnder. Avveckling av nyss inrättade kommundelsnämnder. Osthylvar smiddes om till tårtspadar eller yxor.

Organisationskonsulter implementerade planeringsverktyg i samma takt som japanerna tog fram nya bilmodeller. En fabel från decenniets senare del speglar tidsandan:

FABEL

Tusenfotingen Oskar hade drabbats av reumatism.

Allt hade Oskar provat; sjukgymnastik, mediciner, sprutor, akupunktur och fasta. Ingenting hjälpte.

Det blev bara värre och värre. Värst var det på hösten och vintern.

En ruggig höstdag sökte han i sitt elände tröst och råd hos den kloka mor Ugglan som vakade över sina snart flygfärdiga ungar.

- Hur skall jag klara vintern med min eländiga reumatism? Ge mig ett råd, vädjade Oskar desperat.

Ugglan vred några varv på huvudet och svarade:

- Bli en björn och gå i ide.

Genialt, tänkte Oskar, tackade och började linka iväg. Slagen av eftertankens kränka blekhet vände han sig åter mot ugglan och ropade:

- Hur blir jag då en björn?

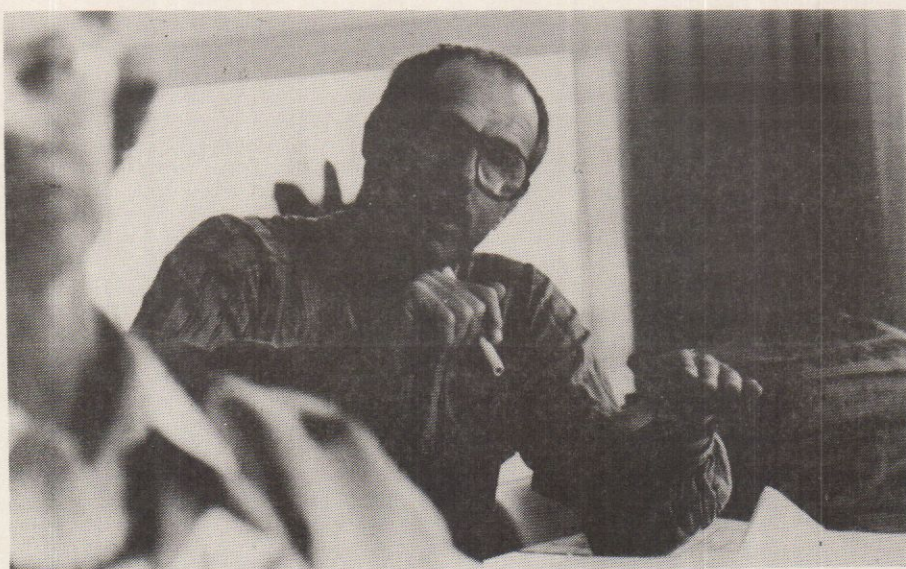
- Det vet jag inte för jag sysslar numera bara med målstyrning och policyfrågor, suckade ugglan medan ungarna fortsatte att tjattra om optioner och klipp.

När jag tänker tillbaka på vad KSP ägnade sig åt på konferenser och studieresor, så minns jag programpunkter och diskussioner kring det planeringsläge jag här har karikerat. Men vilket av sagodjuren är kommunplanör? I föreningen fördes ständigt diskussioner om yrkesrollen. Många saknade en fast plattform, väl förankrad i rader och kolumner av hårddata. Och den professionella uppbackning som gavs av statens krav på KELP och planeringstal. De gav stadga och status åt ett kunnande, som bara vi hade.

Så 1982 års politiska vägval fick djupgående konsekvenser av skilda slag. Delar av en ogynnsam näringslivsstruktur konserverades, fröet såddes till den opinionsmässiga turbulens som nu drabbar de etablerade partierna...

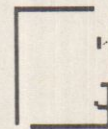
...och politikerna blir aldrig riktigt eld och låger för det som förr i tiden var planeringsfrågor.

Gösta Sedelius

Kvinnorna i KSP

Vi låter kvinnan komma till tals särskilt genom återgivning av den specialskrivna tjejsång som framfördes vid föreningens 20-årsjubileum, i Uddevalla. Melodin är Tre små gummor...

./ Sex små tjejer började en dag
att jobba med planeringsfrågor ./
Va skoj att få jobba med bostadspolitik
med näringslivsfrågor, med el och med teknik
Men chefen han sa NEJ
Det passar inte dej
Men kanske nåt med barnomsorg och skola.

./ Sex små tjejer gick med i KSP
det var väl så där för tio år sen ./
Va skoj att få jobba i styrelse och grupp
men hu så många killar - vi vågar ingen kupp
Men festen blev vår chans
Vi dansa varje dans
Och sen fick vi en särskild tjej-grupp: SOCIAP.

./ Tio tjejer har uppdrag nu idag
i styrelse och arbetsgrupper ./
Många fler tjejer vi skulle kunnat va
men chefen tycker vi ska va på jobbet varje dag
och hemma har vi karln
och eget hus och barn
Så därför är vi splittrade i själen.

./ Ja, vi är nog ganska tråkiga att se
vi klär oss inte sexigt på jobbet ./
Vi finner spänning i riksdagens debatt
vi passar dåligt i uringat och hatt
Men Dolly Partons bröst
får ge er lite tröst
Och snygga ben det har man ju på Domus.

./ 30 tjejer skulle gå en dag
på årskonferens i Bohus ./
Nu är vi många och vi blir bara fler
så huka er grabbar snart är det vi som ger
föreningen dess färg
dess stomme och dess mærg
Om 20 år är det vi som härskar.

./ Många tjejer ska vi bli en dag
som jobbar i vår förening ./
./ Men vi ska va snälla och inte glömma er
ni har ju slitit och alltid offrat er
Visst gillar vi väl er
Nu framför oss vi ser
ATT VI SKA GÖRA MYCKET BRA
TILLSAMMANS ./

Efter att ha sett på föreningens födelse och fått inblickar i de tre senaste årtiondena ges vi här nu framtiden ur två olika vinklar: den etablerade KSP:aren sedan sjuttio-talet som ser framåt, Staffan Johansson från Jönköping, föreningens ordförande sedan två år och den unga planeraren i en mindre kommun, Eva Börjesson, planeringssekreterare i Nybro visar var sin bild.

Staffan Johansson:

KSP på 90-talet

En etablerad siare - eller framtidforskare som den motsägelsefulla presentationen av dessa spåmän ofta lyder - är Alvin Toffler. Han skrev för ca tio år sedan en bok som heter "Den tredje vågen".

Om man överför Tofflers vågor på KSP, var 60-talets statistik-KSP:are den första vågen.

Den andra vågen kom på 70-talet och utgörs till stor del av oss fyrtio-talister som, i kommunsammanläggningarnas spår, intog de flesta då nybildade kommunerna.

Den tredje vågen började skymta under slutet av 80-talet och jag tror att den kommer att nå full kraft under 90-talet.

Vad kommer då den tredje vågens KSP-are att arbeta med och hur kommer de att forma KSP?

Ja, det vet vi med säkerhet först om tio år. Nu kan jag bara tro en del och hoppas en del. Det följande är några blandade förhoppningar och gissningar.

Jag tror och hoppas att KSP:s konferenser kommer att fortsätta vara de andningshål, de tillfällen till nya kickar och de tidiga tecken på nya impulser som de varit för mig under 80-talet. Jag kommer aldrig att glömma Hudiksvalls kommunikationslösning - med tåg rakt genom hotellet - eller Göteborgsvolvos krav från Japan: dubbelt så mycket på halva tiden.

Genom KSP kommer säkert annorlunda lösningar och nya produktivitetmått att fortsätta spridas mellan kommunerna

En förhoppning är att KSP på 90-talet kommer att arbeta för bra sätt att ordna den fortbildning som vi från den andra vågen behöver. Om KSP ska få en fjärde vågens medlemmar, måste vi också på 90-talet lösa frågorna och osäkerheterna kring grundutbildningen för vår yrkeskår.

*Staffan Johansson,
föreningens ordförande*

Effektivisering, prioritering, privatisering och internationalisering är trender som vuxit fram under 80-talet och som med stor sannolikhet kommer att fortsätta gälla och forma KSP:s och KSP:arnas arbete fram mot sekelskiftet.

Jag tror också att KSP kommer att fortsätta ha en medlemskår med väldigt skiftande arbetsuppgifter och inriktning. KSP:arens roll kommer att vara olika i de olika kommunerna och även skifta över tiden.

Slutligen hoppas jag att de studieresor som KSP lyckats ordna hittills inte ska vara ett avslutat kapitel i och med den senaste och mycket intressanta till norra Tyskland. Den tredje vågens KSP:are kommer säkert att hitta nya spännande resmål som ger oss nya verser på vår signaturmelodi "KSP är här igen"!

Eva Börjesson, Nybro, ser framåt:

Grön i Gemet

- Samhällsvetare? Har du tänkt att bli arbetslös? Systemvetaren betraktade mig med skepsis i universitetscafeterian. Året var 1986.

Att kalla sig för samhällsvetare i mitten av 80-talet var i vissa sällskap knappast rumsrent. Naturligtvis fanns en viss logik i detta. Planeringsvågen i samhället drog till sig en mängd nytutexaminerade studenter på 60- och 70-talen. En mängd platser på kommuner, länsstyrelser och statliga verk fylldes upp. Vid institutionen för kulturgeografi i Uppsala läste ett hundratal stderande under början av 70-talet för 20-poängsnivån. När jag fick mina första poäng i ämnet i mitten på 1980-talet var vi runt tio i en tapper skara.

För snart tre år sedan började jag som planeringssekreterare i Nybro kommun. Tre mil från Kalmar och omgiven av glasbruk hittar man Nybro på kartan. På en semester i Småland för ett antal år sedan hade jag och min medcyklist tänkt besöka Nybro men längtat till "storstaden" och tagit bussen från Kosta till Kalmar. Nu både arbeta-

de och bodde jag i Nybro och tog igen med besked vad jag försummat tidigare.

Mina arbetsområden på kommunkansliet är kollektivtrafik, varuförsörjning, viss statistikservice, översiktlig planering (översiktsplanen) mm mm. Särskilt i början slogs jag av hur varierande yrket är. Från den ena dagen till den andra växlar det mellan frågor om upphandling av taxitransporter, ny busstur till Orrefors, konstverk på torget, information om statistikprogram... Utrymmet är stort för självständigt tänkande, vilket känns stimulerande. När jag beskriver vad jag sysslar med inför jämnåriga som valt andra studievägar och yrken hörs ofta kommentarer som: "Det låter intressant." "Vilket roligt jobb!" Ja, det är roligt och intressant. Frågan är nu hur länge man i stundande bistra tider får sitta och ha roligt på jobbet? Kort sagt - hur ser framtiden i yrket ut?

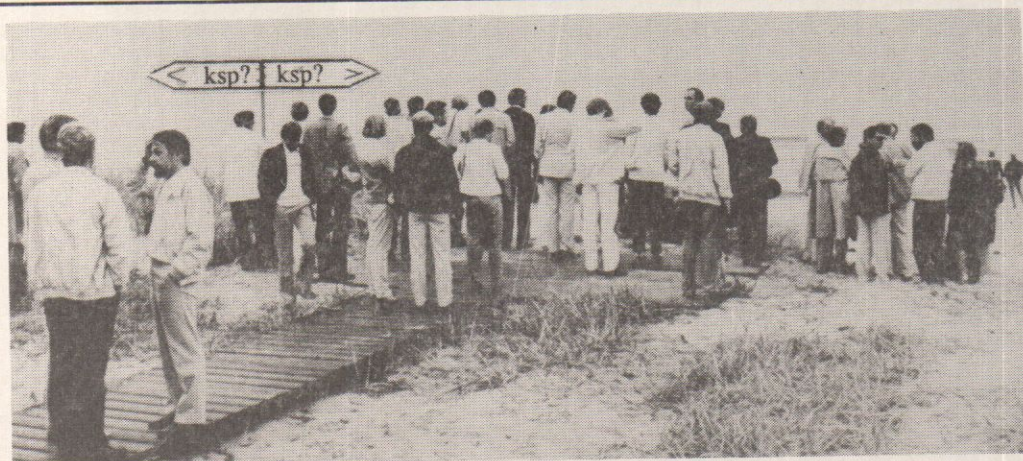
Jag sätter mig vid datorn och knappar in underlag för en prognos över antalet planerare i kommunerna år 2000.

???????

Nej, riktigt så enkelt är det (tyvärr?) inte alltid att förutsäga 90-talets behov. Fast spekulera går ju alltid (även för en som knappt är torr bakom öronen i yrket). Jag tror, som ordföranden Staffan Johansson, att rollen som samordnare mellan olika verksamheter (förvaltningar) i kommunen blir alltmer väsentlig. Utrymmet för att skriva långa yttranden eller konstruera avancerade statistiska diagram kommer kanske att krympa. Planering och planer behövs dock! Även om politikerna inte slaviskt följer bostadsförsörjningsprogrammet, ska planerarna kunna beskriva konsekvenserna när man avviker från planen. Blir det förseningar, högre kostnader etc? Inte minst för att ha något att avvika från tror jag planering är nödvändigt (och därmed planerarna) även under 90-talet.

Eva Börjesson

Vart går vi under 90-talet?

ÅRSKONFERENSERNA

De årliga mötena mellan KSP:s medlemmar, understundom också med nya aspekter av verkligheten, är det nav runt vilket föreningens verksamhet snurrar. Det är möten mellan människor och idéer, som ger brytningar och resultat på ibland olympiska nivåer. Årskonferenserna ger oförglömliga stunder, vilket många av medarbetarna i detta nummer av *ksp-nytt* vittnar om. De flesta av oss, tror red, har deltagit i åtminstone något. Om inte, försök komma till jubileumsmötet, det tjugofemte, i Karlskrona!

Årskonferenser

År   Värdkommun   Ev (av red känt) tema

1966	Linköping	
1967	Västerås	
1968	Stockholm (Sv kommunförb)	
1969	Borås	
1970	Kalmar	
1971	Helsingborg	
1972	Örebro	
1973	Uppsala	
1974	Gävle	
1975	Umeå	
1976	Eskilstuna	
1977	Jönköping	
1978	Växjö	Underlag för kommunal verksamhet
1979	Lund	Kommunal planering i brytningstid
1980	Luleå	Sociala aspekter i kommunplaneringen
1981	Karlstad	Planering i motvind
1982	Hudiksvall	Förändring som utvecklingsmöjlighet
1983	Gotland	Fönster mot framtiden
1984	Kristianstad	Mot tjugohundra...
1985	Falun	Kommunal förnyelse
1986	Uddevalla	KSP:s jubileumspaket 1986
1987	Nyköping	Konf i 800-årsjubilerande Nyköping
1988	Solna	Landsbygd - stadsbygd
1989	Göteborg	Kommunikation och organisation
1990	Skellefteå	Kommunala mål och planeringsetik
1991	Karlskrona	Kommunerna inför det nya Europa

Föreningsmiddag med KRUT-gubbar i farten

Årsmöten för kommunalstatistiska sektionen inom Statistiska föreningen

<u>År</u>	<u>Plats</u>	<u>Anm</u>
1961	Stockholm	Kommunala sektionen bildas den 6 oktober
1962	Stockholm	
1963	Göteborg	
1964	Malmö	
1965	Norrköping	

Annalena Löfgren, Umeå, vittnar om...

ATT ANORDNA EN ÅRSKONFERENS - en skakande men upplyftande berättelse

Det första uppdraget jag fick i KSP:s styrelse var att arrangera förra årets konferens i Skellefteå. Det gjorde jag tillsammans med Inge Hurtig, planeringschefen där.

Exotiska inslag

När man skall arrangera en sådan här norrlandskonferens känner man, förutom kravet på ett intressant konferensstema, också förväntningar på exotiska inslag. Det skall vara ljusa sommarnätter, mygg, renstek och logdans.

Vi strävade efter att få med det mesta. För att börja med konferensstemat, så blev det till slut "Kommunala mål och Planeringsetik". Många i styrelsen tyckte nog att det var ett litet svårare ämne än vanligt. Etikfrågor är ju ett nytt ämne för oss KSP:are, men vi stod på oss och styrelsen gav efter. Jag tycker att vi planerare och statistiker talar alldeles för lite om etik. Vi är ju en ganska utsatt grupp, som sitter där på mycket av planeringsunderlaget.

Leif G W eller Sara

Det här med att boka föredrags-hållare trodde jag var en enkel uppgift. Några telefonsamtal, sedan skulle det vara ordnat. Men oj vad jag bedrog mig. Vissa sk VIP-personer har naturligtvis hemligt telefonnummer, så man måste skriva brev och inte svarar de på brev heller. Det var fråga om att skriva om och om igen. Sedan

kunde det hela stupa på tidpunkten eller arvodet. Vi prövade faktiskt allt från Leif G W Persson till Koskinen och Kjell Olof Feldt. Vi använde alla upptänkliga metoder för att få fast Sara Lidman, och vi lyckades. Det är jag glad för idag. Hennes inslag om "Tjädervinet och tvångsrekryteringen till städerna" var nog det som gick hem bäst. Sara och jag gjorde upp bakom knuten och hon var mycket human mot KSP:s kassa.

Det ordnar sig med rensteken

Sedan var det det här med rensteken. Konferensbyrån, som hjälpte oss med det praktiska, kunde inte fixa renstek till rimligt pris. Jag var förtvivlad. Vi måste ha renstek, annars blir det ingen riktig konferens. Några dagar senare fick jag det fruktansvärda budet att Anders Vestling - en gammal god KSP:are - hade lämnat oss. Det var en tung dag. Jag gick iväg till posten för att skicka blomsterpengar till Anders' begravning.

När jag satt där och väntade på min tur tänkte jag på konferensen, på KSP:arna och på Anders, som inte skulle vara med oss mera och jag tänkte också på rensteken. Plötsligt föll mina ögon på en gammal, stencilerad A4-sida som låg där bland alla postblanketter. Där stod att läsa: "Vindelälvens Forsvänner ordnar din vildmarks-middag". Det var bara att välja bland björnkött, renstek, älgkött eller fjällröding med tillbehör.

Priset var överkomligt. Jag ringde dit direkt jag var tillbaka på jobbet. Självklart skulle de fixa renstek till logdansen, det var inga som helst problem. Gud så skönt! Då blir det en riktig konferens i alla fall tänkte jag.

Hemvärnsinsats inom KSP

Riktigt lika eleganta som den helstekta renen blev inte våra luncher under konferensdagarna. Visst var maten god men serveringen var i stil med hemvärnets. Jag blev själv mycket upprörd när jag fick klart för mig att den långa kön av KSP:are stod och väntade på att bli serverade mat. En magerlagd man med krökt rygg öste förtvivlat renskav från en kantin på golvet. Många killar i kön log också igenkännande och såg ut att tänka på den senaste repmånaden. Vi som hade blivit lovade vita dukar och blomsteruppsättningar på lunchborden. Så här i efterhand skrattade jag naturligtvis åt det hela och många trodde nog det var en ploj.

Logdansen

Jag tror ändå att kvällen som vi alla minns mest, var den vid sjön i Bredsele där vi dansade i logen. När jag tänker tillbaka på konferensen, så funderar jag ibland om det ändå inte var Anders som fixade det där med rensteken.

Annalena Löfgren

Bengt Gill, Hudiksvall:

Fem år med ksp-nytt

Från slutet av 1985 till 1989 var jag informations-ansvarig i styrelsen med huvuduppgift att ge ut ksp-nytt. 13 nummer hann det bli. Urredaktören Jan Lindgren, Norrköping, gjorde en pionjärinsats för att sprida information från styrelsen till den ökande skaran ksp-are som strömmade till mellan 1975 och 1985.

Jag hade förmånen att komma in i bilden vid en tidpunkt när ny teknik blev tillgänglig. Persondatorerna har verkligen blivit en vitamininjektion och vi har frigjorts från stor-datorernas tyranni. Inte bara beräkningar för befolknings-progoser o d har revolutionerats, utan framtagandet av olika publikationer, inkl ksp-nytt, har fått en ny dimension i samband med att "desk-topping" blivit tillgängligt för oss dödliga. En befrielse från klister, sax och gnuggisar!

Redaktören och persondatorerna

En redaktörs uppgift är att driva skribenterna så att de släpper sitt manus till deadline. Som bisyssla skall han tänka ut innehållet, övertala författare (refusering är det sällan tal om - i vart fall inte i ksp-nytt), skriva in texten i datorn, fotografera, framkalla, layouta, korrekturläsa, kontakta tryckeriet och distribuera. Men konstigt nog, när det ser som mörkast ut och utgivningsdagen nästan passerats faller allt på plats som om det styrdes av en gudomlig hand.

Persondatorernas intåg i planeringskontoren speglas i ksp-nytt. I april 1986 ordnade KOPI-gruppen en första 2-dagarsutbildning i persondatoranvändning för planeringssekreterare (nr 1986:1). Vid årskonferensen i Uddevalla föddes idén till en Macintoschanvändargrupp. Bengt Nilssons små hundar trippade in på scenen i februari 1987 (nr 1987:1).

Första numret av ksp-nytt gjordes med den nya tekniken samma år. I andra numret hade vi en bilaga "Ksp:s MAC Spec". Man har svårt att förstå att detta bara är början. Inom fem år gör ksp-nytt redaktionsråd, i datanätverk, en tidning i fyrfärg som distribueras till medlemmarna på elektronisk väg? Desk-topping ger många möjligheter, men också stora risker att göra klantiga tryckalster. Man blir inte lay-outexpert bara för att man får ett verktyg i sin hand...

Personliga tankar

När jag sitter och bläddrar igenom gamla nummer är det vissa inslag som jag gärna vill lyfta fram. "Personliga tankar" var ett försök till en serie där ksp-aren skulle skriva fritt om sådant som hör till yrkets etik och teknik. Först i raden uppträdde Sixten Kellertz (nr 1986:1), nu pensionerad planeringschef i Umeå. En av hans hu-

vudteser var att statistiken, "samhällets febertermometer", hade råkat i vanrykte och det i ett samhälle som kallar sig för informationssamhälle. Det är alldeles för enkelt, att med dagens teknik, framställa statistiska tabeller och diagram. Den kritiska granskningen brister och många förfaller till "statistiska clown- och pajaskonster". Det gäller för oss att slå vakt om hårddata - statistiken. Vi skall också, enligt Sixten, delta mer i samhällsdebatten och mindre räddhågat än vi brukar. Kasta in brandfacklor i planeringsdiskussionen! Anlägg moteld när vi KSPare märker skevheter, överdrifter, felaktigheter och alltför mycket modern häftighet!

Etiska regler

I nummer 1987:1 rapporterade Rolf Frankenberg om de etiska regler som International Statistical Institute arbetat fram: Skyldigheter mot samhället (att överväga motstående intressen, att utvidga statistikens tillämpningsområde, att eftersträva objektivitet), förpliktelser mot arbetsgivare/finansiär (att klargöra förpliktelser och roller, att opartiskt bedöma alternativ, att inte föregripa resultat, att skydda förtrolig information), förpliktelser mot kolleger (att upprätthålla förtroende för statistiken, att redovisa och granska metoder och resultat, att sprida etiska principer) och skyldigheter gentemot undersökningspersoner (att undvika obehörigt intrång, att informera och er hålla samtycke, att skydda undersökningspersoners intressen, att upprätthålla sekretess om identiteter). Viktiga frågor väl värda att upprepa för oss kommunala planerare.

Ung, oerfaren kvinna i mindre kommun

Om Sixten fick representera den äldre skolan, veteraner Ksp-are, var nästa personliga skribent, Helen Engström från Burlöv, motsatsen (nr 1986:1). Ung kvinna med bara några års planeringserfarenhet. I den lilla kommunen blir man den verkliga diversearbetaren, allt från informationssamordning till civilförsvaret och GPF. Ensam handläggare, som kan litet om mycket. Gränserna till beslutsfattarna är diffusa och dom blir mer av kolleger än styrelsepersoner. Statistikbearbetningar och prognoser får oftast sitta emellan och får prioriteras ner. Låg lön, kvinna, akademikerförakt och låg status för planeringen är en situation som säkert delas med många andra kolleger runt om i landet. Mot bakgrund av Helens beskrivning förstår man vilken stor betydelse som en yrkesförening som Ksp har.

Helen och Monika - personliga tänkare i KSP-nytt

Sociala aspekter i samhällsplaneringen

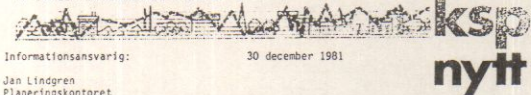
Monika Yngvesson, Kristianstad, frågade sig var dom sociala aspekterna i samhällsplaneringen tog vägen (nr 1987:2). "Heltidsanställda kommunalråd och professionella ombudsmän inom de fackliga organisationerna tenderar att se näringslivsfrågorna som den övergripande planeringsfrågan. Genom kontakter med näringslivets företrädare tillägnar de sig successivt deras värderingar och

planeringsmetoder med korta planeringshorisonter och snabba beslut. Långsiktiga mål blir då ett hinder när kommunen skall förhandla om projekt där kommun och näringsliv valt eller tvingats att samarbeta. I denna ad-hoc-planering finns det stora risker att de sociala frågorna glöms bort eller ignoreras. Det är svårt att hävda de sociala aspekterna i stora spektakulära projekt där kommunens roll reduceras till hyresgäst för service-lägenheter eller en dagcentral, men där huvudsyftet är hotell, kontor eller affärsändamål. Vaksamheten mot antisociala tendenser i planeringen måste öka!"

Organisationskonsulter

I nummer 1989:1 var Monika tillbaka i ett aktuellt ämne. Under rubriken "Organisationskonsulterna - hur kan dom få härja fritt", uttryckte hon, vad kanske många av oss går och funderar på, nämligen trendnissieriet i organisationsmodellerna. Konsulterna "drar från kommun till kommun med sina standardmodeller, trendiga budskap, modeord och aptitliga floskler till svindyra priser." Vår yrkesgrupp borde inte vara oberörd. Högkvalitativa utredningsjobb och breda samrådsprocesser borde tillhöra våra specialiteter. "Ska vi bara se på när ynkliga produkter

FÖRENINGEN FÖR KOMMUNAL STATISTIK OCH PLANERING

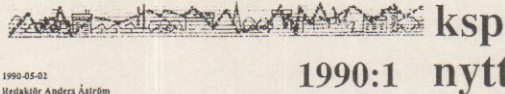
Informationsansvarig:

30 december 1981

Jan Lindgren
Planeringskontoret
Norrlöpings kommun
601 81 NORRLÖPING
Tel 011/12 97 00

3-4-1981

FÖRENINGEN FÖR KOMMUNAL STATISTIK OCH PLANERING

KSP-NYTT NU SOM ILLUSTRERAT DUBBELT

Till detta nummer av KSP-nytt har material till Informationssekreterare Redaktör Anders Åström ut ett dubbelnummer. Materialmängden utgivningen och distributionen

Ordvånanden har ordet...

KSP-nytt har snart funnits i två årtionden. Utvärdera erfarenheterna från de fyra sekreterarna Jan Lindgren är därför från läsarna på KSP-nyttets upplägg rader eller hör av Er på telefon.

Innehåll:

Årskonferensen i Karlstad 1981
Årsmötet i Karlstad 1981
KSP:s T-shirt
Kommunplanerens vifsa
Styrelsens sammansättning
Årskonferensen 1982
Nya medlemmar
Nya publikationer från KSP
KSP och byggforskningsrådet (BFR)
Framtidsbedömningar för regional planering
KSP 20 år
Statistiksekreterans som problem
Statistiska föreningen 80 år
Yttrande över "Basregister över yrkesorganisationer - ett principförslag överläggning mellan Kommunförbundet Entifa-Romagna
Nordisk demografisk konferens i Kungälv
Föreningens ekonomi

90-talet kommer att bli ett bra år för KSP. Det gäller dock att se till att vår kompetens även

Guiden får stå för den kompetens vi besitter. Eftersom för att vi använder den rätta och inte bara för egen vinning.
Vad har för övrigt en specifik vikt på 19,8, en snällpunkt på 1063 grader och en kokpunkt på cirka 2600 grader?
Svaret på denna fråga kommer att ges vid årets konferens. Vi kommer att sväva över sådana marker i KSP:s anda. Alkemi är dock inte huvudämnet för årets konferens utan snarare alkemiens moosida, eiken.
Skellefteå är årets KSP-kommun. Fylltaddade efter pingsten kommer vi att ånra norrut (de flesta). I sann KSP-anda ska vi förbruka kraften i samma ått som den kända isotopen As-198 (halveringstid 2,7 dygn). Det kommer för övrigt att bli det mest avlägsna dömskille som flämtat söderför någonsin kommer att uppleva. Dit svävar vi högt (näja) i det blå.
Det är dock lite till till de...

framgent är bättre än den i vår omgivning. Det gäller att hantera ny kunskap, att få fram den

titit.
Vår sekreterare Ulla Jonson, ett tag på väg till CFD, verkar bestämt sig för den kommunala sektorn vilket vi tycker är trevligt. Vice sekreterare Maria Gromer från Västlands sköter kontakterna med de mindre kommunerna
Kassör är Britta Ström, Malmö, som har flyttat över från SSK. Hon har den angenäma uppgiften att fundera över föreningens goda finanser och hur vi bäst tar hand om dem. I Malmö finns ju också Bengt Nilsson, som bl a deltar i det stora projektet kring prognosunderlag. Där arbetar vi ihop med SCD och Kommundata. Kommunförbundet har här genom Arne Myrbeck gjort en mycket stor ekonomisk insats.
Staffan Johansson, Hälköping, arbetar med utbildningsfrågor och regionala träffar. Båda områdena är högprioriterade. Kontakta honom när ni vill dra igång därhemma. Anders Olsson, Västerås,

snabbt men ändå inte ge avkall på integriteten.

kort tid mellan Göteborg i september och Skellefteå i juni tycker jag att styrelsen hunnit forma sig bra vilket lovar gott inför 90-talet, det ruffa.
Boverket har slagit ett extra slag för bostadsförbättringsprogrammet renässans. Det tycker jag är ett av flera tecken på att behovet av ett bra underlag är accepterat igen. När Boverket genomförde sin konferens i Växjö var jag där och parallellt och kunde konstatera att 150 personer kommit dit. Låt oss ta tag i detta intresse. Låt oss också hjälpa till att FOB-90 blir bra. Det kommer väldigt mycket an på oss att materialet blir bra och kommer fram i tid. Datorsanningen, om vilken man kan tycka en del, är ändå ett bra steg för att kombinera mina två kärphästar, ett bra underlag i rätt tid. (Just in Time gäller även här).
Satsa på regionala träffar!
Vi ses på Årskonferensen!

Gammalt och nytt - två nummer av ksp-nytt med tio års mellanrum

produceras till skyhöga priser och när alla ideal om samråd, demokrati och konsekvensanalyser krossas?"

Brain drain

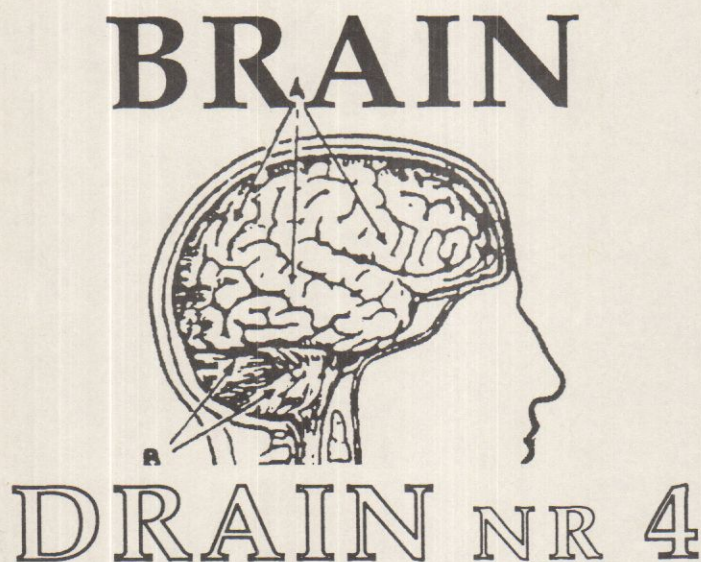
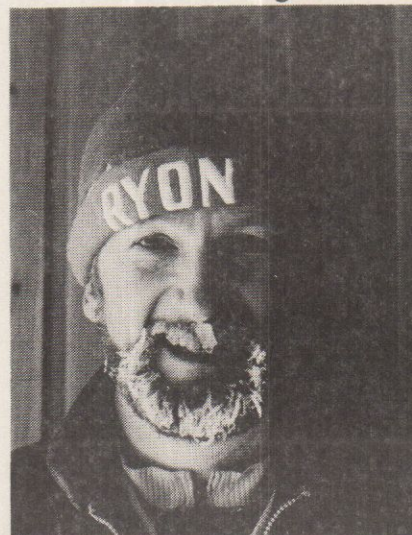
En särställning i det sentida åttiotalets skriftställning intar dåvarande ordföranden Lars Malmborgs klurigheter. Under rubrikerna "Brain drain" underhöll han oss med diverse lösliga och olösliga matematiska rebusar med ständigt stegrad svårighetsgrad. Penninglotter som vinster - undrar om någon föll ut med storkovan?

denna arena agerar de stora dansarna som kommunalråd och kommundirektörer, här symboliserad av O'Morgans glas och Nisationevas flaska. Sedan har vi den skiktade indiska i botten med all fältpersonal i skolor, förskolor och hemtjänsten. Ovanför finns ett smalt band av tekniker, ekonomer och studie-rektorer... ... och mellan hittar vi, *i balanspunkten mellan makten och arbetet*, KSParna.

En bra medlemstidning skall spegla föreningens liv. Om vi

mer utrymme för mer debatt och diskussion om vårt yrke och planeringens ställning och uppgift i samhället!

Bengt Gill

Exempel på den omtalade Brain-Drain

Minnesvärt kåseri i bästa ksp-stil var "Ksp som balanspunkt mellan makt och arbete" Om den irländske professorn Tom O'Morgan, den kenyanske organisationsteoretikern Omo R'gani, Gandhis brorson Omor Gandhi och postleninisten Olga Nisationeva. "Vi kan känna igen den svenska modellen om vi kombinerar deras tankar till en sammansatt modell. Först har vi den politiska arenan, symboliserad av R'ganis sköld. På

lyckats med det överlåter jag till läsarna att bedöma. Helt klart är emellertid att den nya tekniken gjort det mycket lättare att ge ksp-nytt en trevligare typografisk utformning. Jag hade tur som fick vara redaktör under desktoppingens introduktionsfas.

En önskan inför framtiden är en tätare utgivning, fem till sex nummer per år. Gärna med temanummer och specialbilagor i aktuell planeringsämnen. Kanske också

DE NUVARANDE ARBETSGRUPPERNA

AMIKO

Arbetsgruppen för mindre kommuner
Samman kallande: Lars Sundblad, Sigtuna

FoB-gruppen

Arbetsgruppen för FoB-frågor
Samman kallande: Anders Olsson, Västerås

KABO

Arbetsgruppen för bostadsförsörjningsfrågor
Samman kallande: Ulf Fransson, Nässjö

KOPI

Arbetsgruppen för kommunal planeringsinformation
Samman kallande: Kjell Sahlin, Stockholm

Prognosgruppen

Arbetsgruppen för kommunal planeringsinformation med ADB
Samman kallande: Siv Schéele, Stockholm

KOMPASS

Arbetsgruppen för kommunal påverkan på arbetet med sysselsättningsstatistik
Samman kallande: Bertil Gustafsson, Stockholm

ARBETSGRUPPERNA

Basen i KSP vardagliga arbete är arbetsgrupperna. Uppemot en femtedel av medlemmarna är eller har varit aktiva i någon arbetsgrupp. Här finns den stora entusiasmen och idéerna. Grupperna visar sig utåt mot andra intressenter i samhällsplaneriet, reser på studieresor, ordnar temadagar och konferenser, ger ut rapporter och står för en stor del av årskonferensernas program.

Arbetsgrupperna har varierat i antal och inriktning genom åren. Här minns Bengt Nilsson, Malmö, hur det var i början.

Redan vid det första årsmötet i Stockholm 1962 tillsattes de första arbetsgrupperna

a) en kontaktgrupp för kontakter med de statliga statistikproducerande ämbetsverken

b) arbetsgrupp för demografiska prognosfrågor

c) arbetsgrupp för utredning rörande statistiska årsböcker och övrig statistisk information

d) arbetsgrupp för frågor rörande ekonomisk långtidsplanering.

Varje grupp bestod av tre ledamöter varav en sammankallande.

Vid de följande årsmötena lämnades rapporter om arbetet i arbetsgrupperna. Kontaktgruppen kunde redan efter ett år konstatera att arbetet lett till bättre information om SCB:s statistikproduktion men ansåg också att information om planerade förändringar kom för sent och att möjligheterna att påverka planeringen inte var tillfredsställande. Prognosgruppen utarbetade en bibliografi för prognosändamål samt diskuterade metodfrågor. Årsboksgruppen arbetade med jämförelser mellan städernas årsböcker och principer för redigering och redovisning. Gruppen för ekonomisk lång-

tidsplanering tog bl a upp diskussioner om investeringsplanering.

Själv kom jag efter en tid in i årsboksgruppen eftersom det ingick i mina arbetsuppgifter att ta fram en statistisk årsbok för Malmö. Min kartläggning av de andra kommunalstatistiska årsböckerna visade på olika principer både vad gäller innehåll och utformning. Vi kom i gruppen fram till att vi borde följa den kapitelordning som fanns i rikets statistiska årsbok.

Grupperna blev dock inte långlivade. Redan 1966 avvecklades samtliga arbetsgrupper. Styrelsen fick i uppdrag att hitta lämpliga arbetsformer för att tillvarata kommunernas gemensamma intressen, bl a för produktion av regional befolknings- och inkomststatistik samt för arbetet med 1970 års FoB. För årsboks-samarbetet skulle dock arbetet fortgå genom kontakter mellan de tjänstemän som närmast hade ansvaret för redigering av årsböcker och andra publikationer. Vid årsmötet utsågs jag till kontaktman, en syssla som jag ganska snart överlät till Olle Strandh från Göteborg.

Bengt Nilsson

Något ytterligare om arbetsgrupperna

Av de tre arbetsgrupper som bildades 1961, lever kvar en under namnet Prognosgruppen. Prognosgruppen var sedan borta en tid under 70-talet, men återupprättades 1983.

En grupp benämnd Geodatagruppen bildades 1974 och sammanlades med den något äldre Datainformationsgruppen år 1978 till nuvarande KOPI.

KABO i nuvarande version startade i slutet av 70-talet.

AMIKO tillkom 1978/79, och KOMPASS 1987, för att följa upp FoB 85.

Samarbetet med SCB ledde till bildandet av ASKO 1969 och ombildades till SSKO under 70-talet och till det nuvarande regionalstatistiska rådet 1990.

"J-gruppen" var en ad-hoc-grupp som hade att utreda och ompröva föreningens verksamhet. J-gruppen bestod av Jan Lindgren, (G)Jösta Sedelius och Johan Carlström. Rapport om föreningens framtida verksamhet lades fram 1978 och diskuterades av styrelsen vid en Skagen-resa. Ledde bl a till namnändringen 1978 och startandet av KSP-nytt.

Betydligt mer forskning behövs för att rekapitulera denna för föreningen så intressanta historia!

Red

Det här uppslaget speglar ett par områden som genom åren sysselsatt de flesta medlemmar, liksom engagerat föreningen i dess arbete, i arbetsgrupper, utbildning och kollegial samverkan.

Ulla Jonsson, Gävle, beskriver här sina erfarenheter av FoB-arbete och Olle Strandh, Göteborg, "årsboksmannen", ger en fascinerande bild av statistikredovisning i forntiden, redan före KSP:s födelse.

FOB-AR GENOM ÅREN

FoB-ar går som en röd tråd genom KSP:s historia. Hittills har vi upplevt en folk- och bostadsräkning vart femte år sedan KSP bildades.

När jag 1970 började arbeta som kommunal statistiker i Linköping var det 1965 års folk- och bostadsräkning, som användes som planeringsunderlag. Detta var min första kontakt med FoB. Debatten om personlig integritet startades i samband med 1970 års FoB. Frågan om utbildning upplevdes som känslig - speciellt som portvakten samlade in blanketterna. Vidare innehöll blanketten frågor om kylskåp, frysbox, tvättmaskin och bilinnehav.

Vid 1975 års folk- och bostadsräkning, då jag var granskningsledare i Linköping, hade SCB skaffat optiska läsare. Granskningsledarna gick på kurs och lärde sig skriva optiskt läsbara siffror. Uppgiftslämnarna fick förtryckt personblankett hemskickad. På kommunen rev man flikar och skickade till SCB. GO granskade och kodade arbetsplatsens NYKO med hjälp av kartor och egna lathundar.

1980 var det dags igen för en ny folk- och bostadsräkning och för

mig denna gång i Gävle. Bostadsräkningen samordnades med allmän fastighetstaxering. Vidare uppdaterade kommunerna centrala företagsregistret (CFR) och kodade arbetsplatsen via löpnummer. Bostadsstatistiken blev inte vad den borde vara, lokala skattemyndigheten var mer intresserad av taxeringsvärden än bra statistik.

Efter många års utredande blev 1985 registermetoden och årlig sysselsättningsstatistik verklighet. På FoB-blanketten frågades det bara om yrke. Bostadsräkningen gick åter via fastighetsblankett till FoB-kontoret och PÅ kontrollerade folkbokföringen. Jan Myrdal m fl protesterade men de flesta svarade snällt. Säkerhet och sekretess på kommunerna och SCB övervakades av en parlamentariskt tillsatt FoB-kommission.

Vad skulle hända med framtida FoB:ar? KSP hjälpte till att övertyga FoB-kommissionen att FoB-statistik behövs. En icke enhällig riksdag fattade till sist beslut att en folk- och bostadsräkning skulle genomföras även 1990. Antalet frågor utökades igen. Frågor om arbetad tid, färdstätt till arbetet och utbildning togs med. Däremot blev det ingen kontroll av folkbokföringen.

Den största nyheten för kommunerna var datorerna. Kommunerna prickade av och registrerade uppgifterna direkt till SCB:s dator i Örebro. FoB-PC och DATEX fanns på varje FoB-kontor. Svarsfrekvensen blev sämre än vid tidigare FoB-ar. Ny teknik med datorer och PC-AXIS kommer att användas för att få statistiken.

Utvecklingen för redovisningen har förändrats. Det började med tabeller i A3-format och nu kommer många att skapa sina tabeller från Fob 90 själva vid datorn och lagra på den egna hårddisken. Kanske kommer vi kunna få hela Fob 90 på en liten cd-romskiva.

Ulla Jonsson

EN STATISTISK ÅRSBOKS FÖDELSE

En årsbok eller inte är en fråga som de flesta större kommuner understundom brottas med. I dessa dagar med ekonomisk åtstramning torde existerande årsböcker "leva farligt" och marknaden för nya omfattande statistiska redovisningar vara obefintlig.

Hur resonerade man en gång i tiden vid seklets början när man i Göteborg beslutade om årliga kommunalstatistiska redogörelser? En forskning ger följande vid handen.

Vid sekelskiftet räknade Göteborg 130 000 invånare. Stadens förvaltning hade därvid nått en sådan omfattning att behovet av en samlad och fackmässigt bearbetad kommunalstatistik gjorde sig starkt gällande.

Initiativet till åstadkommande av en dylik enhetlig kommunalstatistik för Göteborg togs år 1900 av stadsfullmäktiges dåvarande ordförande, professor August Wijklander, i en till fullmäktige avgiven motion. Den med anledning av motionen tillsatta beredningen framhöll i sitt

betänkande (stadsfullmäktiges handlingar 1901:82) bl a följande:

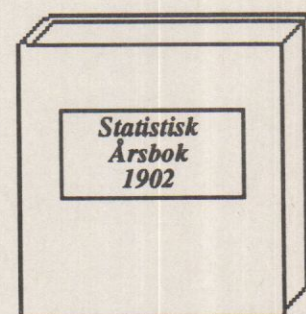
"Den statistiska metodens ej blott nytta utan nödvändighet för den moderna såväl stats- som kommunalförvaltningen torde numera i alla kulturländer vara ett erkänt faktum. Snart sagdt icke någon förvaltningsåtgärd af större vikt företages utan stöd och vägledning af de upplysningar, som lemnas af en statistisk utredning. Förvaltningsstatistikens uppgift är emellertid icke endast att vara vägledande för de förvaltande myndigheterna; dess icke mindre viktiga uppgift är att derjemte inför allmänheten kontrollera förvaltningen."

Beredningen utarbetade förslag till kommunal statistik för Göteborg som vann stadsfullmäktiges gillande våren 1901. Beslutet innebar att kommunalstatistiska

redogörelser skulle utarbetas och publiceras. En särskild kommitté, Kommittén för Göteborgs stads kommunalstatistik, anförtroddes att svara härför. Den bestod av stadsfullmäktiges ordförande, vice ordförande och sekreterare. Det rörde sig alltså om en politiskt tung församling. Denna kommitté skulle äga rätt att med sig adjungera ordförande eller ledamot i stadens styrelser och att från styrelser och kommunala befattningshavare erhålla statistiska uppgifter rörande vederbörande förvaltning.

Den första årgången av Statistisk Årsbok för Göteborg utkom från tryck våren 1902.

Olle Strandh

Det här med räkning har alltid varit centralt för varje KSP:are. Antingen det rört sig om penna och papper, snurra, räknesticka, miniräknare eller dator. En stor del av föreningens engagemang rör datorer, antingen det rör sig om utveckling av befolkningsprognoser, FoB-statistikförädling eller utbildning på MAC-dagar. Den Datoriserade Planeringssekreteraren är redan ett klassiskt begrepp.

Sven-Gunnar Lönn, vår trogne entusiast från Kommundata i Göteborg, gör här ett personligt svep över utvecklingen.

Från räknesticka till portföljdator

Min första elektronräknare

Efter ett antal divisioner hade den elektriska räknestickan under ett förfärligt rasslande och skramlande flyttat sig över skrivbordet så nu gällde att snabbt gripa tag i den, så att den inte föll över bordskanten.

Sådant var det räknesticka-medel jag fick, då jag började arbeta på utredningskontoret i Norrköping i slutet av sextiotalet. Många som på den tiden hade räknearbete känner nog igen sig, ty dessa Facits eldrivna snurror var då mycket vanliga. Jag tror ingen då föreställde sig den utveckling vi sedan sett inom området kontorshjälpmedel.

En liten historia från valåret 1970 är belysande: För att vi på utredningskontoret snabbt skulle kunna redovisa valresultatet, hade jag fått låna en elektronisk räknare, som var tämligen nypå marknaden. Redan några år tidigare hade dock en liknande maskin högtidligen blivit demonstrerad för KSFs styrelse på initiativ av Samuel Bergbeck från Linköping, en av de

tidiga förgrundsgestalterna i vår förening. Den vidunderliga maskinen kunde i stort sett göra samma saker som dagens miniräknare i kreditkortsformat men priset låg reallt i nivå med vad en kraftfullare persondator kostar i dag.

Chef på utredningskontoret då var Arne Jörnstedt, en nestor bland kommunstatistikerna. Han blev så imponerad av underverket att han genast tillstyrkte ett inköp. Maskinen skulle enligt honom inte bara bli ett bra hjälpmedel i vårt arbete utan skulle också kunna ge viss glans åt vårt kontor!!

Inom kommunen höll man emellertid just på att utreda elektronräknarens vara eller inte vara inom kommunens kontor, och man kom då fram till att elektroniska räknare inte behövdes. Det var något för högskolor och andra institutioner för avancerad forskning. Man satte sålunda stopp för vårt inköp men det satte vi oss över, och det dröjde inte heller länge, förrän det fanns elektroniska räknare på vart och vartannat skrivbord. Jag tror knappast att vår

räknare hann att skänka glans och status åt vårt kontor.

Prognosseminarium i Malmö

På KSFs prognosseminarium i Malmö 1969 hörde jag med beundran på kolleger från storstäderna berätta om sina datorbaserade befolkningsprognossystem. Då fanns en stor tro, att svårigheten att göra befolkningsprognoser snart skulle reduceras, bara vi fick bättre och snabbare datorer. Nu har vi datorer som i prestanda vida överträffar dem vi då drömde om, men inte har de hjälpt oss med det som i prognossammanhang verkligen är svårt, nämligen att göra de rätta antagandena om framtida trendbrott mm. Som tur är har datorerna inte lyckats ersätta vår yrkeskunskap.

Själv traggade jag med manuella prognosmetoder. Det var mödosamt men nyttigt. Jag tror, att jag fått bättre känsla för prognosmakeriet genom att jag fått göra den ökenvandringen. År 1972 blev

ett ADB-baserat prognosystem tillgängligt också för oss utanför storstäderna.

Kommunförbundet hade då köpt en prognosmodell från Malmö, som genom Bengt Nilsson alltid legat långt framme inom prognosområdet.

Systemet modifierades och gjordes allmänt tillgängligt av Kömmundata. När man fyllt i ett stort antal blanketter med prognosförutsättningar kunde man, om man hade tur, redan efter någon vecka ha en anseelig bunt med datapapper. Ofta hade man dock gjort något fel, och då det blev ofta ytterligare någon veckas väntan. Det kan jämföras med den otålighet många av oss nu känner, om vi får vänta en kvart på att få en delområdesprognos beräknad i våra persondatorer.

KOPI-gruppen

Vår förenings arbetsgrupp för kommunal planeringsinformation, KOPI, har under åren haft stor betydelse för ADB-utvecklingen inom vår yrkeskår. Med jämna mellanrum har KOPI-gruppen ordnat temadagar inom sitt område. Vid en sådan temadag 1977 kom jag för första gången i kontakt med programmeringsspråket APL, vilket då blivit populärt bland en del programmerare och statistiker.

Jag tror att det var vid dessa temadagar jag första gången hörde talas om SCBs databas, RSDB. Varken den eller delområdesdatabasen DSDB har väl blivit någon stor framgång bland kommunplanerarna, som tycks anse dessa databaser både dyra och svårtillgängliga. Kanske blir det en större fart på den kommunala användningen nu, då FoB90-materialet i

väsentliga delar endast blir åtkomligt genom dessa databaser.

I början av 1981 var det dags för en ny temakonferens i KOPI-gruppens regi. Vid denna temakonferens framfördes tanken att KOPI-gruppen borde verka för att ett antal för en planerare nyttiga program samlades i något slags programbibliotek, som var tillgängligt via terminal. Den väckta tanken fick som omedelbar följd att jag efter någon vecka blev anställd hos Kömmundata för att förverkliga idén.

Programbiblioteket kom att innehålla funktioner för hantering av DEMOPAK, ett mindre system för enkätbearbetningar samt rutiner för hushålls- och enklare befolkningsprognoser. Programbiblioteket, som kom att kallas KOPI-biblioteket, nåddes med hjälp av terminaler anslutna till en stordator i Västerås. Med dagens mått mätt var funktionerna i detta programbibliotek ganska enkla men gjorde ändå god tjänst under några år och

mig trodde då att planerare i större utsträckning än vad som skett skulle ägna sig åt programmering.

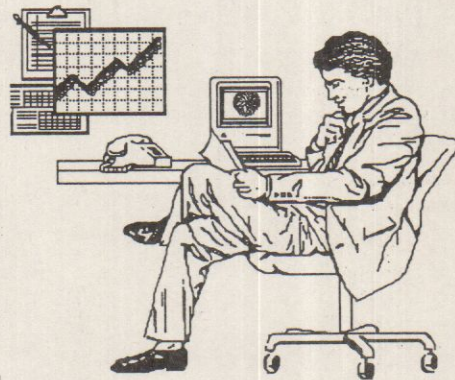
Att det inte blivit så är nog bra. KSP-arna i gemen gör säkert bäst nytta om de lägger sin kraft på planering. På sätt och vis kan man kanske ändå säga att många planerare ägnar sig åt programutveckling, ty många är de, som nu bygger olika rutiner med de effektiva register- och kalkylprogram som nu finns.

Den datoriserade planeringssekreteraren

De som var med på KSPs årskonferens i Visby 1983 minns säkert Joa Andersson från Hallsberg och hans uppvisning under rubriken "Den datoriserade planeringssekreteraren". Vi som lyssnade på Joa imponerades eller skrämdes, beroende på läggning, av det avancerade sätt på vilket vi då tyckte att han kombinerade olika program och utrustningar.

Planeringssekreterare utan PC

Planeringssekreterare med persondator

blev många planeringssekreterares första direkta kontakt med en dator.

En av tankarna med detta programbibliotek var att programmen där skulle vara öppna så att den som så önskade själv skulle kunna göra modifieringar och tillägg. Jag själv och många med

Han konstaterade bl.a att vad man behövde var program för ordbehandling, kalkyler, registerhantering, statistik, diagramframställning samt kommunikationsprogram. En datoranvändare i dag skulle ha ungefär samma uppfattning men har betydligt fler

varianter av de olika programtyperna att välja på. Datorn som Joa använde var den svenska ABC800, som snabbt blev mycket populär, men den försvann efter några år lika snabbt som den kom.

Persondatorns genombrott

För flertalet planerare var dock datorisering ännu inte att tänka på. "Att vi på vårt kontor skulle få tillgång till en terminal eller dator är inte att tänka på" hörde man många planeringssekreterare säga.

Det var introduktionen av IBMs persondator som i mitten av 1980-talet satte verklig fart på planerarnas datorisering. Kommundata gjorde om delarna i KOPI-biblioteket till separata självständiga PC-program.

Först i raden var systemet DEMOGRAFEN för hantering av DEMOPAK. I slutet av 1987 förelåg befolkningsprognossystemet DEMOS för persondatorer, ett viktig händelse för datorisering av planeringssekreterarens arbete.

PC- eller Macintosh?

Vi får i detta sammanhang inte glömma de planerare som inte använder persondatorer av IBM-typ utan den konkurrerande typen Macintosh. Tyvärr har varken Kommundata eller SCB funnit det marknaden tillräckligt stor för att kunna utveckla sina planerings- och statistikprogram för båda typerna. Generellt kan sägas att program-

utbudet är något mindre för Macintosh.

Men Mac-användarna är lika entusiastiska för det, och har ett milt överseende med oss vanliga PC-användares förtretligheter med skrivare och annan utrustning, som inte alltid vill samverka till det bästa. Må så vara, säger PC-anhängaren, men vi har å andra sidan större frihet i val av utrustning och program. Umgänget mellan KSP-are från de två persondatorvärldarna kännetecknas av ett visst vänskapligt munhuggande om den egna datorns förtjänster jämfört med "motståndarnas".

Datorn lika vanlig som telefonen

För några år sedan var det vanligt, att de som uttalade profetior om ADB-utvecklingen sa att snart skulle en dator eller terminal vara lika vanlig som telefonen på en tjänstemans arbetsplats. Många tvivlade, men vad gäller kommunplanerarna är vi nu snart där. SCBs spridning av persondatorer i samband med Fob90 har säkert fyllt flertalet luckor och jag tror att det nu är få KSP-are som behöver en dator men saknar en. En annan sak är, att jag har på känn att många datorer utnyttjas inte så mycket som de borde. Det är stor spridning vad gäller vana och kunskap i att utnyttja datorkraften. Skiljelinjen går knappast längre mellan stora och små kommuner. Större betydelse har fallenhet och intresse hos olika personer. Många borde lära sig mer om datorernas möjligheter för att kunna effektivisera sitt arbete.

Dock är jag också övertygad om att det finns flera bland oss som

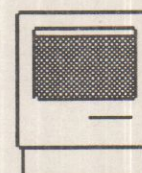
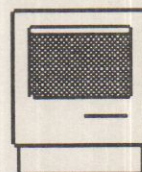
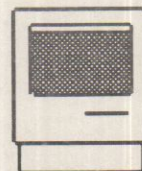
borde ägna mindre tid åt att vara datordomptörer och mer tid åt att sköta det egentliga arbetet som planerare och statistiker.

Portföljdator

I dagarna har jag fått tillgång till en liten dator som lätt ryms i min portfölj tillsammans med några A4-pärmar. Till formatet är den mindre än min första elektronräknare men vad avser kraft och förmåga vida överlägsen den stordator jag arbetade med för tio år sedan.

Undrar just hur länge denna nya dator får hänga med innan den hamnar i en skrubbe tillsammans med gamla räknesnurror, ABC-datorer, "gamla" persondatorer mm, som visserligen ännu är fullt brukbara men hopplöst föråldrade?

Sven Gunnar Lönn

KSP:s publikationer genom åren:

Rapport från en flygande inspektion av KSP:s arkiv. Vilken ordning, vilken reda. Där står de: KSP:s rapporter. Lite dammiga men snyggt och prydligt ordnade. I boxar försedda med gula nummerlappar. Och i nummerordning. I ett av USK:s arkiv och i ett eget omärkt skåp - omärkt naturligtvis pga inbrottsrisken.

Tänk bara.

Här ska de väl finnas allihop. Nu ska vi se. 1979:1 var tydligen den första. Men vad nu? Är

1980:3 slutsålda? "APL - en introduktion". Nå, det gör väl inte så mycket. APL är väl på väg ut. Men 1985:1, KSP:s projektförteckning 1984/85 saknas också. Projekten är väl förhoppningsvis klara. Men vad är detta? Befolkningsprognoser för kommundelar. Utgiven 1986 och inte inordnad i nummerserie! Och vad hände före 1979?

Så här blev det till sist.

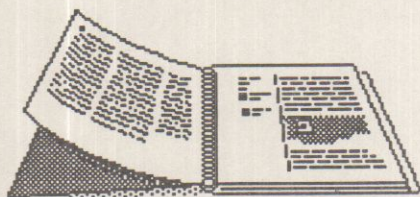
Bo Bergström

1979:1	Geodata för kommunal planering Rapport nr 2 från arbetsgruppen för kommunal planeringsinformation (KOPI)	1983:2	Kartor och diagram med dator teknik - en behovsstudie för statistikredovisning i kommunal planering Rapport från arbetsgruppen för kommunal planeringsinformation (KOPI). KSP i samarbete med statens råd för byggnadsforskning
1979:2	Samordnad planering i en mindre kommun Rapport från arbetsgruppen för mindre kommuner (AMIKO)	1983:3	KSP:s projektförteckning
1979:3	Kommunal planering i brytningstid: Perspektiv och metoder Dok från årskonferensen i Lund den 18-20 juni 1979	1984:1	Fönster mot framtiden Dokumentation från årskonferensen på Gotland den 30 maj - 1 juni 1983
1980:1	Statistiktjänsten i en mindre kommun Rapport från arbetsgruppen för mindre kommuner (AMIKO)	1984:2	Befolkningsprognoser för delområden Dokumentation från KSP:s seminarium om befolkningsprognoser för delområden i Söderköping den 22-23 maj 1984
1980:2	KSP:s projektförteckning 1979-80	1985:1	KSP:s projektförteckning 1984/85
1980:3	APL - en introduktion	1985:2	Näringslivsarbete i mindre kommuner Rapport från arbetsgruppen för mindre kommuner (AMIKO)
1980:4	Samhällsplaneringen i England Rapport från KSP:s studieresa 1980	1985:3	Mot tjugohundra... Dokumentation från årskonferensen i Kristianstad den 4-6 september 1984
1981:1	Sociala aspekter i kommunplaneringen Dok från årskonferensen i Luleå den 22-24 sept 1980	1985:4	KSP:s studieresa till Holland 13-17 maj 1985 Reseberättelse
1981:2	KSP:s projektförteckning 1981	1985:5	Befolkningsprognoser för kommundelar Behov av forskning och utveckling
1982:1	Planering i motvind Dok från årskonferensen i Karlstad den 14-16 sept 1981	1985:6	Datorn i planeringssekreterarens arbete Dokumentation från KOPI-gruppens seminarium vid Kommundatas mäs sa "Ditt nya Sverige" 24 maj 1985. KSP i samarbete med Kommundata
1982:2	Planering för bostadsförsörjning i 30 kommuner Rapport från arbetsgruppen för bostadsförsörjningsplanering (KABO)	1986:1	Kommunal förnyelse Dokumentation från årskonferensen i Falun den 3-5 september 1985
1982:3	KSP:s projektförteckning 1982		
1982:4	GPF i praktiken - olika typfall Rapport från arbetsgruppen för mindre kommuner (AMIKO)		
1983:1	Förändring som utvecklingsfält Dok från årskonferensen i Hudiksvall den 7-9 sept 1982		

forts sid 26

- 1987:1 **Familjen och boendet - nu och på 90-talet**
Dok från konferens i Malmö den 4-5 september 1986
- 1987:2 **KSP:s projektförteckning 1986/87**
- 1987:3 **KSP:s jubileumspaket 1986**
Dokumentation från KSP:s årskonferens i Uddevalla den 27-29 maj 1986
- 1988:1 **Dokumentation från KSP:s årskonferens 1987 i 800-årsjubilerande Nyköping**
- 1988:2 **Planeringssekreteraren och persondatorn**
Några uppsatser med anledning av KSP:s temadagar om ADB
- 1989:1 **Landsbygd och stadsbygd: "Ett dualistiskt Sverige"**
Dok från KSP:s årskonferens i Solna den 24-26 maj 1988
- 1990:1 **Planering och planerarrollen ur ett nordiskt perspektiv**
Arbetsgruppen för mindre kommuner (AMIKO)

Dokumentation från årskonferenserna i Göteborg 1989 och Skellefteå 1990 har redovisats i KSP-nytt 1989:4 resp 1990:2

Utänför nummerförteckningen har föreningen utgivit följande publikationer:

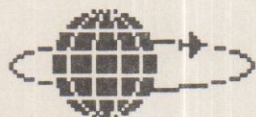
- Regionala och lokala befolkningsprognoser (1970)
- Rapport från föreningens studieresa i Västerbotten 5-7 juni 1975
- Geodata för kommunal planering (aug 1975)
- Detaljhandelsplanering i kommuner och regioner (dokumentation från ett symposium i Göteborg 1975)
- Dokumentation från årskonferensen i Jönköping 1977
- Rapport från föreningens studieresa i Östtyskland 8-16 april 1978
- Dokumentation av årskonferensen i Växjö den 12-14 sept 1978
- KSP:s utredningsförteckning 1977-78
- Samordnad planering i en mindre kommun. Rapport från AMIKO 1979
- Dokumentation av årskonferensen i Lund den 18-20 juni 1979
- Samhällsplanering i England. Rapport från studieresa 1980
- Framtidsbedömningar för regional och lokal samhällsplanering (dokumentation från ett symposium i Malmö 1981)
- Referat från besök, föredrag och frågestunder vid KSP:s italienresa 24-31 maj 1982
- Befolkningsprognoser för kommundelar 1986
- Dokumentation från årskonferensen i Nyköping 1987
- Flyttningar på gott och ont (dokumentation av en flyttningkonferens i Gävle 1989 i samarbete med SIB)

Se världen med KSP!

"Se Sverige med KSP" kan osökt utökas. Föreningens resor är legendariska hos såväl medlemmar som arbetsgivare.

Den senaste begicks i maj i år till Nordtyskland med drygt 30 deltagare.

Nästa mål ?

# Västerbotten	1975
# Östtyskland	1978
# England	1980
# Italien	1982
# Holland	1985
# Nordkalotten	1987
# Nordtyskland	1991

Oräknat arbetsgruppernas studieresor!

Rapporterna om resorna återfinns i publikationsförteckningen ovan

ksp-nytt är en medlemstidning för Föreningen för kommunal statistik och planering, KSP. Tidningen utkommer med 3-4 nummer per år, trycks i ca 500 ex och sänds ut till alla medlemmar samt ett antal övriga intressenter.

Redaktör: Anders Åström

Redaktionskommitté utgörs av KSP:s styrelse.

Postadress: *ksp-nytt*

c/o Anders Åström

Uppsala kommun, Box 216

751 04 Uppsala

Tel 018 - 16 17 52

hem 018 - 32 49 25

Fax: 018 - 14 96 27

Rättelse till medlemsförteckningen:

På sid 35 anges postadressen till
Christer Hejdenberg vara Svalöv,
men skall vara
233 00 SVEDALA,
och ingenting annat!

Nästa nummer

av *ksp-nytt* blir en dokumentation av årskonferensen och kommer ut någon gång på senhösten.

Ha en fin sommar önskar

Anders

Nya medlemmar:

Kennerth Andersson
planeringssekreterare,
planeringskontoret
Avesta kommun

Gunnar Andersson
1:e sekreterare,
regionplane- och trafikkontoret
Stockholms läns landsting

Anneli Jennefors
Sekreterare,
regionplane- och trafikkontoret
Stockholms läns landsting

Lena Liefgren
Regionplane- och trafikkontoret
Stockholms läns landsting

Karin Svalfors
Utredningssekreterare,
kommunkansliet
Upplands-Bro kommun

Avgångna medlemmar:

Mats Jansson
Gotlands kommun

Claes-Göran Guinchard
Uppsala kommun

Catarina Zettergren
Avesta kommun

GLÖM NU INTE Den stora jubileumsmötet i KARLSKRONA den 3 till 5 september

*Ta med det bär numret av ksp-nytt som underlag för
nostalgiska jubileumssamkväm!*

**KARLSKRONA
KOMMUN**

"Ett rikare liv i Östersjöns mötesplats"

